

- Foucault, Michel (2000). *Entellektüelin Siyasi İşlevi - Seçme Yazılar 1*. Çev. Işık Ergüden, Osman Akınhay, Serdar Keskin. İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, Michel, vd.(1999). *Kendini Bilmek*. Çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Om.
- Fromm, Erich (1995). *Erdem ve Mutluluk*. Çev., Ayda Yörük. Ankara: Türkiye İş Bankası.
- Giddens, Anthony (1998). *Moderliliğin Sonuçları*. Çev., Ersin Kuşdil. İstanbul: Ayrıntı.
- İnam, Ahmet (1993). *Teknoloji Benim Neyim Oluyor?*. Ankara: Alamuk Yayınları.
- İnam, Ahmet (1998). "Halsiz Kalmış Bir Ahlakın Cehenneminde: Ahlakı Hak Saklasın Bir Yarım Var İçinde." *Doğu Batı* 4: 67-81.
- Keyman, Fuat (1999). "Ahlaki Benliğe Geri Dönüş: Globalleşme, Etik ve Siyaset İlişkisi." *Doğu Batı* 6: 121-137.
- Lynch, S.M. (1997). *Dostluk Üzerine*. Çev., Ferma Lekesizalın. İstanbul: Ayrıntı.
- Nietzsche, Friedrich (1997a). *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. Çev., Ahmet İnam. Ankara: Gündoğan.
- Nietzsche, Friedrich (1997b). *Dionysos Dithyrambosları*. Çev., Oruç Aruoba. İstanbul: Kabalcı.
- Poole, Ross (1993). *Ahlak ve Modernlik*. Çev., Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı.
- Purkis, John and James Bowen (der.). (1999). *21. Yüzyıl Anarşizmi*. Çev., Şen Süer Kayal. İstanbul: Ayrıntı.
- Sarıbay, Ali Yaşar (1998). "Politik Teori, Modernite ve Etik." *Doğu Batı* 4: 51-59.
- Sartwell, Crispin (1999). *Edepsizlik, Anarşi ve Gerçeklik*. Çev., Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı.
- Snyder, R. John (1999). "'Modernliğin Sonu' Hakkında." *Moderliliğin Sonu* içinde. Çev., Şehabettin Yalçın. İstanbul: İz.
- Vattimo, Gianni (1999). *Moderliliğin Sonu*. Çev., Şehabettin Yalçın. İstanbul: İz.
- Wagner, Peter (1996). *Moderliliğin Sosyolojisi-Özgürlük ve Cezalandırma*. Çev., Mehmet Küçük. İstanbul: Sarmal.
- Wallerstein, Immanuel (1996). *Liberalizmden Sonra*. Çev., Erol Öz. İstanbul: Metis.
- Wilde, Oscar (1991). *Dorian Gray'ın Portresi*. Çev., Vahdet Gültekin. İstanbul: e Yayınları.
- Yalom, Irvin (1998). *Nietzsche Ağladığında*. Çev., Aysun Babacan. İstanbul: Ayrıntı.

Kitap Eleştirileri

Medya Politikaları: Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Dinamikleri

D.Beybin Kejanlıoğlu, Sevilay Çelenk, Gülseren Adaklı (der.) (2001). Ankara: İmge Kitabevi. 354 sayfa.

A. Raşit Kaya

Günümüzde tüm toplumlarda medya kurumu, Sosyal Teoride de medya olgusu giderek daha merkezi bir konum kazanırken sosyal bilimlerin değişik dallarındaki çalışmalar medya konusunu artan bir biçimde ilgi alanları içerisine alıyorlar. Buna bağlı olarak kitle iletişim araçlarının toplumsal yaşamdaki yer ve işlevleri üzerine, bu araçların ortaya çıkışlarından bu yana en fazla araştırma ve yayının yapıldığı bir dönemdeyiz. Türkiye'de de son yıllarda medya alanında yapılan yayınlar bakımından çok hızlı bir artış rahatça gözlemlenebilmekte.

K. Alemdar ile birlikte yirmi yıl önce 1983 yılında *Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar* başlıklı derleme çalışmamızı yayımladığımızda konu ile ilgili akademik kitapların sayısı bir elin parmaklarından fazla değildi. Konu ile ilgilenen herkes bir çırpıda mevcut çalışmaları

sayabiliyordu. Çünkü, Ü. Oskay'ın, O. Tokgöz'ün ve A. Aziz'in, hepsi "üniversite" yayını olan ilk çalışmalarından başka bir yayını bulmak olanaksızdı. Bunlara bir de H. Topuz'un *Yüz Soruda Basın Tarihi*'ni ekleyebiliriz. Şimdi ise çok sayıda telif, çeviri, derleme kitap, kitapçıklarının raflarında ayrı bir reyon oluşturabiliyorlar. Bunlara *Kültür ve İletişim* gibi, konuda uzmanlaşmış dergileri de eklemek gerekiyor.

Bu artışta yukarıda dile getirilen genel neden dışında kimi özel nedenlerin de kuşkusuz bir payı bulunuyor. İlk akla gelen YÖK Sisteminin akademik terfiler için oluşturduğu "yayın yapma" baskısı. Bu bağlamda, her araştırdığımızda sayılarının arttığını, son sorduğumda da bu sayının 26'ya ulaştığını öğrendiğim İletişim Fakülteleri de kanımca üç biçimde söz konusu gelişmeye katkıda bulunuyorlar: Birincisi, bu fakültelerin büyük bir kısmında artık çok sayıda lisansüstü tez üretiliyor. İkincisi bu fakültelerin öğretim kadroları söz konusu baskı nedeniyle yayın arayışlarını yoğunlaştırıyorlar. Üçüncü olarak bu fakültelerin öğrencileri bir tür "mecburcu" okur kitlesini de oluşturuyor. Nedenler ne olursa olsun sonuç olarak artık medya konusundaki yayınlarda da eskiden sahip olmadığımız seçici davranabilme olanağına kavuştuk. Bundan böyle mevcut yayınlar arasından nitelikli olanları ayırt ede-

bilmek gibi bir sorunumuz (!) var. İşte *Medya Politikaları* başlıklı kitap böyle nitelikli çalışmalar kapsamında dikkate alınması gereken bir çalışma.

Medya Politikaları başlıklı ortak çalışma, "yayıncılık-özellikle televizyon yayıncılığı alanındaki politika sorunlarını ele almak ve teknolojik yeniliklerden, deregülasyon sürecinden ve kamu hizmeti yayıncılığının yaşadığı krizden yola çıkarak daha çok tecimsel yayıncılıkla ilgili başlıca düzenleme konularına eğilmek üzere" (10) planlanmış. Çalışmanın önemi derleyenlerin daha kitabın önsözünde dile getirdikleri şu amaçla ortaya çıkıyor: "Bu kitapta yer alan bütün yazıların ortak noktası, özgül sorunların her birinin, bir yanıyla ekonomi politikası uzandığının ama bir yanıyla da kültürel bir boyutu olduğunun vurgulanması ve ne, niçin, nasıl/kimlerin yararına/zararına sorularına yanıt aranmasıdır" (13).

Aranan yanıtta, çalışmanın sunumunun yapıldığı önsözden sonra sekiz ayrı makaleye yer verilerek ulaşılmaya çalışılıyor. Bu çerçevede Erol Mutlu "Ne Olacak Bu Kamu Yayıncılarının Hali?" sorusunu uzun bir inceleme ile yanıtlamaya çalışıyor. Bülent Çaplı "Yayıncılığın Sayısallaşması-Belirsizlikler" başlıklı yazısı ile "teknolojik olanakların" yarattığı yeni durumları irdeliyor. D.Beybin Kejanlıoğlu, Gülseren Adaklı ve Sevilay Çelenk'in "Yayıncılıkta Düzenleyici Kurallar ve RTÜK"ü konu olan ayrıntılı incelemeleri kitabın üçüncü makalesi. Dördüncü yazı da yine çok önemli bir konuyu, "Yayıncılık Alanında Mülkiyet ve Kontrol" sorununu Türkiye örneğinde ele alıp, tartışıyor. Bir sonraki makale Cem Pekman tarafından kaleme alınan "Çokuluslu Reklamcılık, Uluslararası Düzenlemeler ve Ulusal Uygulamalar:Kuralları Kim ister?" başlıklı kapsamlı bir çalışma. Sevilay Çelenk de önemli bir başka konuyu "Türkiye'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Telif Sorunu"nu yetkin bir biçimde inceliyor. Son iki çalışma ise (daha) "popüler" konuları ele alıyor. Ahmet Talıncılar "Fut-

bol Maçlarının Yayını ve Kulüpler-Federasyon-Medya İlişkileri:Futbol-Televizyon Evliliğinde Yeni Dönem"i değerlendiriyor. Beybin Kejanlıoğlu'nun incelemesi ise "Cinsellik, 'Erotik Programlar', Müstehcenlik ve 'Ahlakçı' İkiyüzlülük" konusunda. Her ikisi de özenli, çok ilginç çalışmalar. Ancak, derleyenlerin önsözlerindeki özel açıklama ve bağdaştırma çabalarına karşın konu bütünlüğü açısından diğer makalelere göre biraz "ayrık" duruyorlar. Aslında çalışmanın bütünü bakımından da aynı sorunun bir ölçüde var olduğu söylenebilir. Bu durum derleme kitapların çok büyük bir kısmının bir bakıma yazgısıdır. Ancak, bu derlemedeki sekiz yazının önemli bir kısmının daha önceleri başka amaçlarla kaleme alınmış (daha geniş) akademik çalışmaların kısaltılmış ve makale formatına uyarlanmış versiyonları olduğunu ve bütünlük sorununun bir ölçüde de buradan kaynaklandığını düşünüyorum. Ama, hiç kuşkusuz önemli olan her biri ayrı, ayrı önem taşıyan bu çalışmaların bir biçimde okuyuculara ulaştırılmış olması.

Her biri yetkin akademik çalışmalar olan sekiz yazıdan bu derleme için özel olarak yazıldığı anlaşılan en önemlilerinden birisi kuşkusuz E. Mutlu'nun incelemesi. Her şeyden önce incelediği konu alanın en öncelikli ve toplumsal içerimleri açısından en önemli tartışma konusu. E. Mutlu da alana uzun bir ömür vermiş "veteran"lardan. Akademik yaşamı öncesinde bir kamu kuruluşu olan TRT'de de uzun ve oldukça "çileli" yıllar geçirmiş. Haliyle konuya doğrudan bir ilgisi, geniş bir bilgi yanında deney birikimi de var. Bilgi aktarımları ile düşünce açıklamaları birleşince ortaya bir derleme kitap için oldukça uzun sayılması gereken bir metin çıkmış (55 sayfa). Ancak, belki de böyle uzun tutulması metni bir ölçüde dağınmak hale sokmuş. E. Mutlu'ya çok yıllar önce, daha öğrencilik yıllarında "dost" lakabını yakıştıran sıcak üslubu da bu dağınkılıktan kaynaklanan okuma zorluğunu yeterince gideremiyor. Buna karşılık, "kamusal

yayıncılığın, kamusal bir mal olan enformasyonun bütünüyle piyasaya terk edilmesiyle" ortaya çıkan sorunlara engel olma potansiyelini göstermesi nedeniyle mutlaka dikkatle okunmalı.

Türkiye'de medya alanının yeniden düzenlenmesinin gündemde olduğu, bu amaçla "İletişim Şurası"nın bile toplandığı bir sırada *Medya Politikaları-Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Dinamikleri* özellikle teorik çerçeveye ile uygulama durumunu birleştiren çözümlenmeleriyle sadece iletişim alanındaki öğrenciler için değil, konuyu bir yurttaş bilinci ile tartışmak isteyen herkes için yararlı bir kaynak.

1
Bu çerçevede çevirileriyle alanın birçok temel metnini Türkçeye kazandıran Mehmet Küçük'ü anmadan geçemeyeceğim.

İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları
Haluk Geray (2003). Ankara: Ütopya Yayınevi. 224 sayfa.

Nurcan Törenli

Çağımızda, iletişim ve enformasyon teknolojileri, toplumsal yapıya etkileri bağlamında ulusal kalkınma stratejileri açısından giderek önem kazanmaktadır. Bu anlamda yaşanan dönüşümler, gelişmiş ya da az gelişmiş tüm toplumları yakından ilgilendirmektedir. Bu gelişmeye paralel olarak, içinde yaşadığımız sürecin adlandırılması ya da tanımlanması konusu da önem kazanmakta, tartışmalar benzer ya da farklı yönlere vurgu yapan seçenekler çerçevesinde sürüp gitmektedir.

Bu süreci tanımlama ya da adlandırmaya yönelik tartışmalar, aynı zamanda sürecin kendisini de denetlenebilir, yönlendirilebilir, istendik bir biçime sokma, kalıba dökme çabalarıyla da örtüşmektedir. Kısacası enformasyon toplumu kavramı ile ilişkili olarak süren tartışmalar, geçmiş ve bugünün olduğu kadar geleceği de kavramayı amaçlarken; az gelişmiş toplumlar açısından unutulmuş bir boyutu; "geleceği-gelişmeyi" gelişmiş ülkelerin enformasyon toplumu öngörülerine uygun "eylem haritaları" çerçevesinde, belli-istendik bir yöreğe oturma hedeflerini de içermektedir.

Bu anlamda enformasyon toplumu, gündeme geldiği dönemin bir özelliği olarak, kapitalist birikim sürecinin II. Dünya Savaşı sonrasında girdiği yeniden yapılanma evresine koşut olarak, az gelişmiş toplumlar kendi toplumsal yapılarına bağlı olarak, farklı düzeylerde-biçimlerde bu modellerle uyumlu hale gelme çabasına girmişlerdir ya da bu yönde bir çabanın içine çekilmişlerdir. Gelişmiş ülkelerde kapitalizmin birikim sürecinin tamamlanması ile birlikte bu kez küreselleşme olgusu bağlamında, kendi sistemini bir dünya sistemi olarak kabul